

UTVECKLINGS- OCH HÅLLBARHETSAGENDA FÖR ÅLAND

VISIONEN OCH DE SJU STRATEGISKA UTVECKLINGSMÅLEN

www.bärkraft.ax

INNEHÅLL

	sid
Inledning	3
1. Vision för Åland	4
2. Strategiska utvecklingsmål 2030	9
3. Förverkligande av utvecklings- och hållbarhetsagendan	18
4. Bakgrund, process och omvärld	23

Agendan är framtagen inom ramen för nätverket bärkraft.ax
www.barkraft.ax

INLEDNING

ÅLAND ÄR ETT SAMHÄLLE I FRAMÅTRÖRELSE.

En bärkraftig samhällsutveckling är en del av det åländska samhällets ursprung. Genom århundraden har människorna som levt i den åländska ö-världen tagit hand om sina medmänniskor och den omgivande naturen. Hela tiden med ambitionen att lämna över stafettpinnen till nästa generation, i minst lika bra skick som den var när man tog emot den. Deras ansträngningar har skapat ett på väldigt många sätt fantastiskt välfärdssamhälle. Således finns det stor anledning att rikta en tacksamhetens tanke till tidigare generationer.

SAMTIDIGT ÄR VARKEN DET ÅLÄNDSKA ELLER GLOBALA SAMHÄLLET IDAG HÅLLBART.

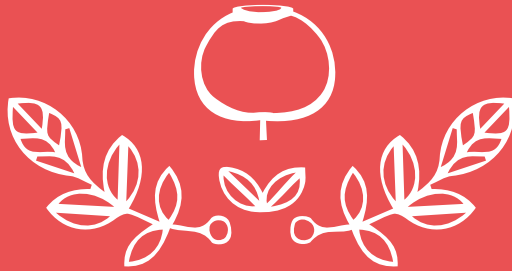
Med insikt i att naturen utgör fundamentet för mänsklig existens gick de folkvalda, i lagtinget och landskapsregeringen, under 2014 in för en gemensam strävan mot en till fullo hållbar utveckling på Åland senast 2051. Detta i enlighet med en internationellt använd definition av begreppet hållbar utveckling. Definitionen består av fyra så kallade hållbarhetsprinciper.

I och med den gemensamma strävan behövs en utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland. Detta dokument beskriver denna agenda, som består av en vision, strategiska utvecklingsmål per 2030, exempel på tänkbara indikatorer för uppföljning av målen samt stödstrukturer för agendans förverkligande. Stödstrukturerna syftar till att hjälpa alla, som vill bidra till förverkligandet, att gå från tanke till handling.

Agendan har arbetats fram av hundratals personer och manifesterats genom evenemanget Forum för samhällsutveckling i september 2016. Processen hade sitt avstamp i och med evenemanget Forum för samhällsutveckling i februari 2016, då alla som bor och verkar på Åland bjöds in till att vara med och förädla en gemensam vision. Med utgångspunkt i visionen har därefter sju strategiska utvecklingsmål, som alla har siktet inställt på att uppnås senast 2030, definierats. Utvecklingsmålen syftar till att uppnåendet av dem bidrar till förverkligandet av visionen.

Parallellt med att Åland har definierat sin agenda har världen gjort det samma. I september 2015 antog FN:s alla medlemsländer Agenda 2030, med sjutton globala och hållbara utvecklingsmål för världen. Förverkligandet av den lokala agendan för Åland utgör samtidigt det åländska, om så i det lilla, bidraget till genomförandet av Agenda 2030.

Med engagemang och medvetna handlingar i allas vår vardag samt genomtänkta förändringar av ordinarie verksamheter hos aktörer i samhällets alla sektorer, finns förutsättningar för att vi steg för steg förverkligar visionen:

**ALLA KAN BLOMSTRA
I ETT BÄRKRAFTIGT SAMHÄLLE
PÅ FREDENS ÖAR**

VISION FÖR ÅLAND

Visionen är en bild av det bästa Åland vi kan tänka oss. Det är en bild som inspirerar och motiverar, och som ger kraft och lust att ta hållbara beslut i stort och smått. Även när det ibland vore bekvämare att göra som förut. Nu bygger vi det samhälle vi vill ha, inte bara för oss själva utan också för våra barn och deras barn – hur kan det inte vara värt besväret?

Om vi ska kunna skapa något måste vi först kunna se det för vår inre syn, annars är det svårt att tro att det är möjligt. Vi behöver släppa det vi tror oss veta om vad som är ”realistiskt” och vad som ”brukar funka”. Istället börjar vi i andra ändan: Så här vill vi ha det när vi är färdiga! Sen kommer nästa steg: att hitta på smarta och djarva sätt att nå dit.

Visionen sammanfattas av en enda mening. Varje ord är valt med omsorg för att betyda mycket och för att inspirera människor som bor och verkar på Åland – eller som är intresserade av att flytta hit. Här beskrivs tankarna med visionen. Helst ska den beröra i både hjärnan och hjärtat: ”Det här är målet. Jag gillar det. Jag vill hjälpa till. Hur kan jag bidra genom det just jag kan och gör?”

Alla kan blomstra...

Att blomstra handlar om något djupare än materiell välfärd och att allt skulle vara roligt jämt. I det åländska samhället finns förutsättningar för människor att komma till sin rätt och att trivas. Att uppleva att vi är sedda och accepterade, att vi har utrymme att utvecklas och uttrycka våra åsikter och talanger, och att vi känner att vi behövs och hör till.

Medvetenhet, öppenhet, nyfikenhet, tillit, mening, stimulans, vila, reflektion, livslångt lärande, kultur och balans är några av de ord som nämndes när visionen skulle tas fram. Vad behöver vi människor för att må bra i och känna oss motiverade att bidra till ett hållbart samhälle? Och hur kan visionen formuleras så att alla känner sig inkluderade, men också inser sitt eget ansvar att ta vara på det som erbjuds? Att alla kan blomstra är en sammanfattning av allt det här.

Det åländska samhället skapar medvetet strukturer som underlättar för människor att blomstra, från utbildning och vård till trygghet och olika sorters mötesplatser. Men varje människa har också egna möjligheter och eget ansvar. Vi behöver både ge och ta emot för att må bra och utvecklas. Var och en av oss lämnar sitt lilla bidrag till samhällsklimatet. Vi odlar ett klimat där vi uppmuntrar mod, mångfald och nytänkande hos dem vi möter i vardagen, istället för att hålla varandra tillbaka.

Blomstrande människor orkar leva mer medvetet. De följer sina värderingar, reflekterar över sin roll i helheten och gör goda val i små och stora frågor. Blomstrande människor är trygga i sig själva och kan visa tolerans, öppenhet och generositet mot sina medmänniskor, men också säga ifrån och stå på sig när det behövs. Det är en bra utgångspunkt för ett hållbart och bärkraftigt samhälle.

... i ett bärkraftigt samhälle ...

Bärkraft handlar om att vi tillgodoser våra behov utan att kommande generationer, illa hanterad billig arbetskraft eller andra levande varelser i form av djur och natur får betala notan. Åland är också ett samhälle i framåtrörelse. Precis som ett företag eller ett fartyg behöver samhället bärkraft för att hålla sig flytande, ha styrfart, nå sina mål. Meningsfullt arbete, avlönat eller ej, tar vara på människors inneboende resurser och bygger bärkraft.

Hur sammanfattas det vi ska leva på och leva av; allt det som ska försörja Ålands befolkning på ett hållbart sätt? Utveckling, innovationer, demokrati, inkluderande, företagande, utbildning, jämställdhet, lokal ekonomi, kretsloppstänkande, förnyelsebara resurser, ökad självförsörjningsgrad, samarbete, samhällsplanering. Det är några av de begrepp som diskuteras när visionen skulle formuleras.

Åland har ett gott ledarskap med mod och integritet, som har förmågan att navigera i en föränderlig tid där kartan kanske förändras på vägen. Vi lever i en tid av stora yttre förändringar, med klimatförändringar, flyktingströmmar och ekonomiska kriser. Åland som bärkraftigt samhälle är anpassningsbart och motståndskraftigt även vid oförutsedda händelser och yttre omvälvningar. Helhetstänkandet ger trygghet och integritet, och är en del av hållbarheten.

Hållbarhet är komplext, och det behövs en samsyn för att alla ska kunna bidra. Därför är hållbarhetsarbetet på Åland knutet till fyra så kallade hållbarhetsprinciper. De fungerar som ett språk och ett verktyg, gemensamma riktlinjer för vad som är viktigt. Så länge vi håller oss innanför de ramarna är allt möjligt. Det som först tycktes vara begränsningar har istället satt fart på kreativiteten, med företagsidéer, tekniska uppfinningar och sociala innovationer.

... på fredens öar

Åland är ett ö-samhälle med orörd natur och unik historia; rikt och mångskiftande med många olika livsmiljöer på en liten yta. Vi tar tillvara landskapet, entreprenörsandan, traditionerna, näringslivet och den nya tekniken för att underlätta för alla som vill leva och bo här. Vi skapar ett samhälle där vattnet, som före privatbilismens tid, binder samman och skapar nya möjligheter för blomstring och bärkraft.

"Fredens öar" står för vår plats på jorden, vårt sammanhang och det som är unikt för just Åland. Det åländska samhället byggdes inte över en natt, och vi kan inte ta tryggheten för given. Bakom välfärd och bekvämlighet skymtar arvet från tidigare generationer: deras kunskaper, deras arbete och en ständig växelverkan med naturen. Vi förvaltar det arvet, vi gräver där vi står, och vi utgår från våra lokala förutsättningar. Och vi använder ordet "vi" på ett välkomnande sätt: det är ett "vi" som är till för alla som vill bo och verka på Åland, och det är ett "vi" som öppnar upp för världen. Åland är en del av ett större sammanhang.

Fredliga relationer, demokrati, jämlikhet, jämställdhet och mänskliga rättigheter är grundbultar i det åländska samhället. Till Ålands speciella förutsättningar hör statusen som demilitariserat område. Vi använder både demilitariseringen och hållbarhetsarbetet som en kraftfull språngbräda ut i det internationella samarbetet, till exempel när det gäller Östersjön som ett fredens hav och ett allt renare vatten.

"Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar."

Blomstrande människor sätter värde både på sig själva och sitt samhälle, och vill och orkar bidra till helheten. Ett bärkraftigt samhälle säger inte ner den gren det är byggt på, utan hushåller med sina resurser med varsamhet och kreativitet. Och genom att gräva där vi står och ta vara på det som är unikt för Åland kan vi både hämta kraft ur vår historia och vara trygga nog att tänka i nya banor.

Detta är vår stora möjlighet att bygga världens bästa hållbara samhälle – på 6 757 natursköna öar mitt i Östersjön.

Att ta vara på kunskaper, idéer och engagemang hos alla människor som bor och verkar på Åland är en viktig del av vår gemensamma hållbarhetsresa. I nätverket bärkraft.ax, öppet för alla som vill vara med, har den offentliga sektorn, näringslivet och de ideella föreningarna för första gången samlats runt ett gemensamt mål. Den här visionen är ett resultat av det arbetet. Kanske har du som läser märkt att texten till stora delar är formulerad som om vi redan vore framme? Det är meningen. Det är ett sätt att visa visionens kraft.

Vi är närmare 30 000 människor som bor och verkar på Åland. Vi inspireras och motiveras av samma vision och vi drar åt samma håll, och tillsammans besitter vi därför en oerhörd handlingskraft. Genom att leva som om den bästa tänkbara framtiden redan vore verklighet skapar vi ett samhällsklimat som driver på omställningen till ett hållbart samhälle långt snabbare än någon trodde var möjligt. Kom med din passion, och låt den vara ditt bidrag!

VAD INNEBÄR HÅLLBARHETSPRINCIPERNA?

En internationellt använd definition av begreppet hållbar utveckling är grunden för det åländska hållbarhetsarbetet. Definitionen består av de fyra hållbarhetsprinciperna som beskrivs nedan. Kring 1990 enades, under ledning av professor Karl-Henrik Robért, ekologer, kemister, fysiker, läkare och andra experter runtom i världen om de fyra hållbarhetsprinciperna, som beskriver ett hållbart samhälle, eller snarare vad som krävs för att i längden upprätthålla liv på vår planet.

DE FYRA HÅLLBARHETSPRINCIPERNA

I det hållbara samhället **utsätts naturen inte** för *systematisk*...

1 ... koncentrationsökning av ämnen från berggrunden

(fossila bränslen, metaller och mineraler)

2 ... koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion

(syntetiska substanser, kemikalier, som innehåller svårnedbrytbara ämnen; eller naturliga substanser som omsätts i större mängder än naturen kan ta hand om)

3 ... undanträngning av fysiska metoder

(överuttag av naturresurser som vatten, skog, fisk eller matjord; intrång i viktiga naturområden för t ex byggande, introduktion av främmande och invasiva arter, produktion som resulterar i avfall istället för slutna kretslopp)

4 ... och i det hållbara samhället bidrar vi inte till att människor utsätts för strukturella hinder för hälsa, inflytande, kompetensutveckling, opartiskhet och meningsskapande

MÅLEN

DE SJU STRATEGISKA UTVECKLINGSMÅLEN

1.

**Välmående människor
vars inneboende resurser växer**

2.

**Alla känner tillit och har verkliga
möjligheter att vara delaktiga i samhället**

3.

Allt vatten har god kvalitet

4.

Ekosystem i balans och biologisk mångfald

5.

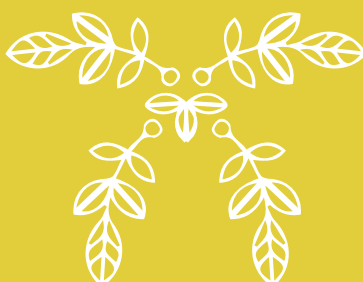
Attraktionskraft för boende, besökare och företag

6.

**Markant högre andel energi från förnyelsebara källor
och ökad energieffektivitet**

7.

**Hållbara och medvetna konsumtions-
och produktionsmönster**

2.

STRATEGISKA UTVECKLINGSMÅL 2030

Visionen "Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar" är en bild av det bästa Åland vi kan tänka oss och är därmed i mångt och mycket tidlös. För att stöda vår gemensamma strävan mot visionen har sju strategiska utvecklingsmål definierats. Genom att uppnå utvecklingsmålen tar vi ett stort steg på vägen mot förverkligandet av visionen.

De strategiska utvecklingsmålen har arbetats fram av skilda analysgrupper utifrån förslag som inlämnats av en expertpanel, bestående av 59 sakkunniga personer. Utvecklingsmålen har en och samma tidshorisont, vi siktar på att de ska uppnås senast 2030.

De strategiska utvecklingsmålen kommer regelbundet att mätas med hjälp av indikatorer. Exempel på tänkbara indikatorer finns omnämnda i samband med respektive utvecklingsmål. Under hösten 2016 pågår en process i syfte att slutligen välja indikatorer.

Samtliga sju strategiska utvecklingsmål har i någon form koppling till samhällsbyggnad samt mark- och vattenresurser. Det fortsatta arbetet med att ta fram riktlinjer för planering av mark- och vattenanvändning sker i nära samklang med utvecklingsmålen.

I bearbetningen av de strategiska utvecklingsmålen för Åland har FN:s Agenda 2030 beaktats. Agenda 2030 innehåller 17 hållbara utvecklingsmål för världen och antogs av alla FN:s medlemsländer i september 2015. Respektive strategiskt utvecklingsmål för Åland bidrar, om så i det lilla, till förverkligandet av ett eller flera av FN:s 17 utvecklingsmål. Detta framgår i samband med respektive utvecklingsmål.

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 1:

Välmående människor vars inneboende resurser växer

Att blomstra handlar om något djupare än materiell välfärd och att allt skulle vara roligt jämt. I det åländska samhället skapas förutsättningar för människor att komma till sin rätt och att trivas.

För att, senast 2030, uppnå *välmående människor vars inneboende resurser växer*, har alla på Åland möjlighet till välmående, och även chansen att ta till sig kunskaper och färdigheter som får en att blomstra. Meningsfullt arbete för alla vuxna, avlönat eller ej, tar till vara på och förädlar människors inneboende resurser och bidrar till välmående. Arbetvillkoren är anständiga, med ersättningsnivåer som möjliggör egen försörjning.

Välmående barn lever i trygga uppväxtmiljöer med möjlighet till harmonisk och mångsidig utveckling. I detta ingår både god psykisk och fysisk hälsa. Alla barn får även tillgång till en skola där man lär sig vara människa i ett hållbart samhälle. Förutom de grundläggande kompetenserna, att läsa, skriva och räkna, är fokus på förmågor och kunskaper som ledarskap, medveten konsumtion, etik, livsåskådning, estetik, analys-, initiativ- och kommunikativ förmåga, språk och informations- och kommunikationsteknik. Grund- och gymnasieutbildningen ska vara i framkant i nationell och internationell jämförelse.

Välmående vuxna tar, efter bästa förmåga, ansvar för sin hälsa och upplever sig välmående. Att ta ansvar för hälsan innebär bland annat att äta hälsosamt, att motionera och att avstå från bruk av tobak samt missbruk av alkohol och andra droger.

År 2030 har alla, oavsett kön och ålder, tillgång till en samtalspartner och stödperson. Vård och omsorg är individuellt behovsanpassad och onda spiraler bryts tidigt. Sjukfrånvarodagarna är minimerade i den arbetsföra delen av befolkningen.

Närmiljön är välkomnande och tillgänglig för alla. Trygghet, välplanerade bostadsområden och servicepunkter, närhet till grönska och en omgivning som uppmuntrar till samvaro, kultur, utomhusvistelse och lek är prioriterad i all samhällsbyggnad.

Alla människor bör få chansen att anskaffa sig de tillgångar, i mån av möjlighet att ta de till sig, som behövs för att blomstra och samtidigt bidra till bärkraften. I detta ingår bland annat kunskaper om hållbar utveckling, hållbara livsstilar och konsumtionsmönster, mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokrati, aktivt medborgarskap och främjande av fredliga relationer. Det gäller såväl barn och unga samt vuxna oavsett om de vuxit upp på Åland eller flyttat till ö-samhället senare i livet.

Exempel på tänkbara indikatorer:

- Förväntad hälsosam livslängd
- Befolkningsandel som genomgått gymnasial och eftergymnasial utbildning
- Sjukskrivningsdagar

Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

3. Hälsa och välbefinnande
4. God utbildning för alla

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 2:

Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället

Inga varaktiga framsteg kan nås i ett sammanhang präglat av konflikt och våld. Välgrundad mellanmännisklig tillit och fredliga relationer utgör grunden för långsiktig bärkraft.

I det åländska samhället 2030 känner alla, oavsett ålder eller kön, tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga. Vi arbetar aktivt i alla samhällets delar för att avskaffa alla former av fysiskt, sexuellt och verbalt våld och övergrepp, särskilt i nära relationer.

Detta samhälle karaktäriseras av ett demokratiskt ledarskap som proaktivt och systematiskt inkluderar alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, sexuell läggning, etnicitet, ursprung, religion, annan övertygelse eller ekonomisk ställning i det sociala, ekonomiska och politiska livet. Förutsättningar för att agera ledare i våra egna liv och i föräldraskapet är goda. Samhället karaktäriseras också av god servicenivå gällande tillgång till dagligvaror, energi, äldreomsorg, sjukvård, skola och transporter.

Inga hushåll, i synnerhet barnfamiljer och pensionärer, lever i en ekonomiskt utsatt position. Lika arbete ersätts med lika lön, och inkomstillväxten är högre än genomsnittet för de 40 % som har lägst inkomster. Alla ungdomar och inflyttade studerar alternativt försörjer sig på egen hand.

Jämställdhet och jämlikhet har också uppnåtts i samhället, bland annat genom att såväl kvinnor, män och inflyttade är representerade i beslutande organ i både offentlig och privat sektor. Hushålls- och omsorgsarbetet fördelas jämnt mellan de vuxna.

Samhället år 2030 är tillgängligt för alla, och både boende och besökare med någon form av funktionsnedsättning beaktas i alla samhällsområden. Inflyttande och delaktighet i all samhällsbyggnad, planering och utformning av fysiska strukturer prioriteras högt, med en kontinuerlig och inkluderande dialog.

I detta samhälle är också makt, inflyttande och resurser jämnt fördelade och korrupktion förekommer inte. Föreningslivet erbjuder en stor variation av möjligheter till engagemang och gemenskap. Samtidigt är föreningslivet en motor för nya lösningar som bidrar till förverkligandet av visionen. Samhället karaktäriseras vidare av högt valdeltagande.

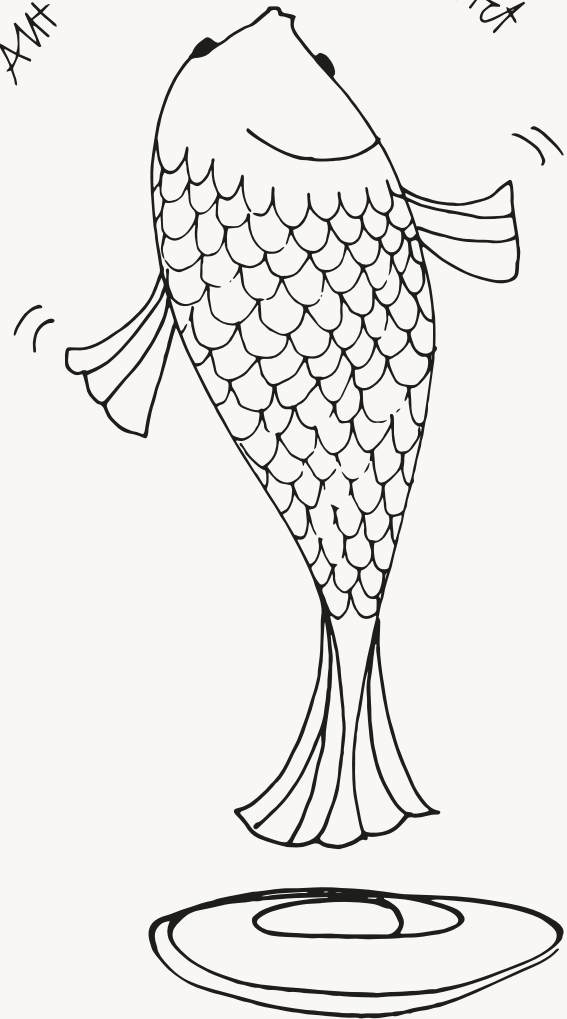
Exempel på tänkbara indikatorer:

- Inkomstfördelning samt gini-koefficient
- Risk för fattigdom bland familjer med barn
- Sysselsättning och arbetslöshet
- Lönegap mellan könen

Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

1. Ingen fattigdom	2. Ingen hunger
5. Jämställdhet	8. Anständiga arbetsvillkor
10. Minskad ojämlikhet	16. Fredliga och inkluderande samhällen

Allt vatten har god kvalitet

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 3:

Allt vatten har god kvalitet

Vatten är en grundförutsättning för allt levande på planeten. På Åland finns en utbredd insikt om betydelsen av ett friskt Östersjön med alla dess vikar, djupgröpar och ytvatten samt tillgången till friska sjöar för rent dricksvatten.

År 2030 är allt åländskt vatten, dricksvatten, grundvatten, sjöar, kust- och havsområden av god kvalitet. Idealbilden är att vattenkvaliteten är så god att vi kan dricka direkt ur våra sjöar.

I arbetet för ett friskt Östersjön tar Åland ansvar för att alla slags föroreningar i åländska verksamheter upphör. Samtidigt krävs proaktiv samverkan med övriga samhällen kring Östersjön. Åland har både en skyldighet och rättighet att vara Östersjöns röst.

Flera åtgärder används för att se till att allt vatten har god kvalitet år 2030. Kretsloppen, i bland annat jord- och vattenbruket, är till största del slutna. Näringsämnen som fosfor och kväve läcker inte, och från reningsverk och avlopp återförs näringen till livsmedelsproduktionen. I åtgärdsarbetet prioriteras de vattenförekomster, 61 kustvattenförekomster och 14 sjöar, som pekats ut i EU:s vattendirektiv.

Ett samlat helhetsperspektiv på vattenanvändningen säkerställer att åtgärder, handlingsplaner och direktiv tillsammans möjliggör ständiga förbättringar av vattenkvaliteten samt att alla behövliga åtgärder uppmärksammas.

Alla källor till försämrade vattenkvalitet, till exempel gifter och plaster, har fasats ut alternativt fångats upp eller neutraliserats på annat sätt. År 2030 är alla områden som kan ha betydelse för dricksvattentillgången (yt- och grundvatten) skyddade.

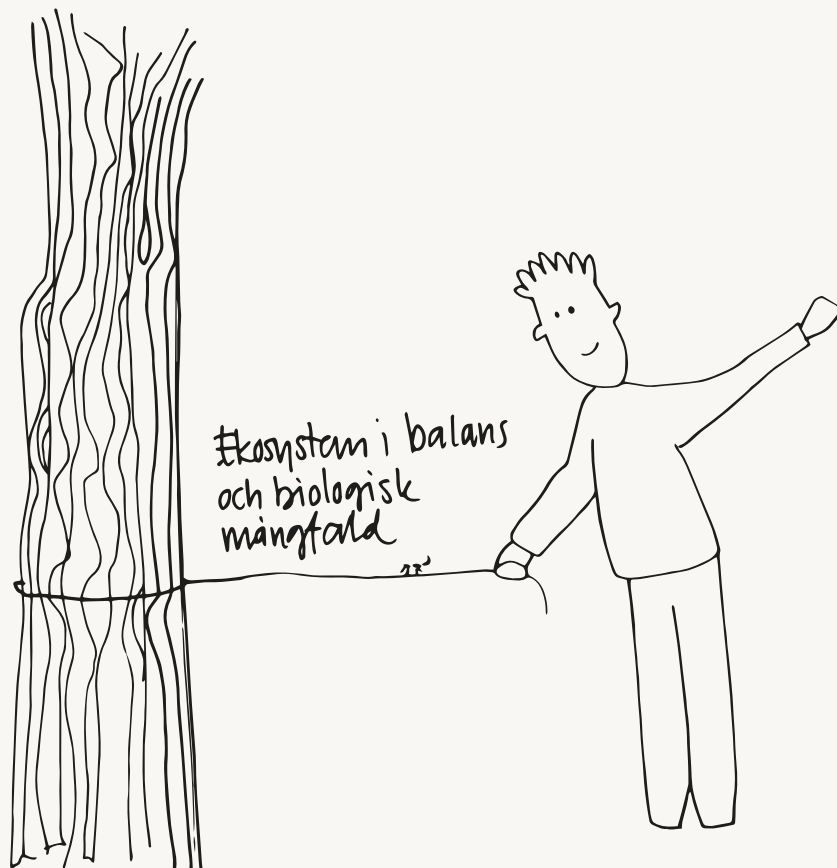
Exempel på tänkbara indikatorer:

- Utsläppsnivåer i kust- och marina vatten
- Sjöarnas kvalitetsfaktorer
- Antal skyddade dricksvattentäkter

Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

- 6. Rent vatten och sanitet
- 14. Hav och marina resurser

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 4:

Ekosystem i balans och biologisk mångfald

Biologisk mångfald är en avgörande grund för jordens livsuppehållande system och vår nuvarande och framtida välfärd vilar på denna grund. Biologisk mångfald bidrar till ökad motståndskraft i ekosystemen.

För att främja de åländska ekosystemen, bevaras och nyttjas ekosystem hållbart år 2030. Detta gäller särskilt hav, skogar och våtmarker. Alla, såväl privatpersoner som jord-, skogs- och vattenbrukare, värnar om ekosystemen och den biologiska mångfalden. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden är väl integrerade i utvecklings- och planeringsprocesser för mark- och havsanvändning och används som redskap för att mildra negativa effekter av klimatförändringarna.

År 2030 finns ingen förlust av biologisk mångfald på land och i havet. Istället är den biologiska mångfalden, i synnerhet de mest hotade arterna och biotoperna, rik och skyddad. Minst 10 % av kust- och havsområdena är skyddade, i enlighet med mål 14 i FN:s Agenda 2030. Även påverkan av skadliga invasiva arter, som hotar biologisk mångfald och ekosystemtjänster är låg, tack vare kontroll och bekämpning.

Åland är år 2030 självförsörjande på fisk. Fiskbestånden är livskraftiga tack vare att alla, som nyttjar den gemensamma resurs som fisken utgör, gör detta i enlighet med vetenskapligt baserade förvaltningsplaner. Vattenbruket växer och sker utan negativ påverkan på vattenmiljön.

Skogsresurserna används också hållbart och bidrar positivt till klimatet och vår försörjning.

Exempel på tänkbara indikatorer:

- Fångstmängder och lekbiomassa i fiskbeståndet
- Förändringar i index över vanliga fåglar
- Årlig avverkning av skogar samt skogens växtutveckling

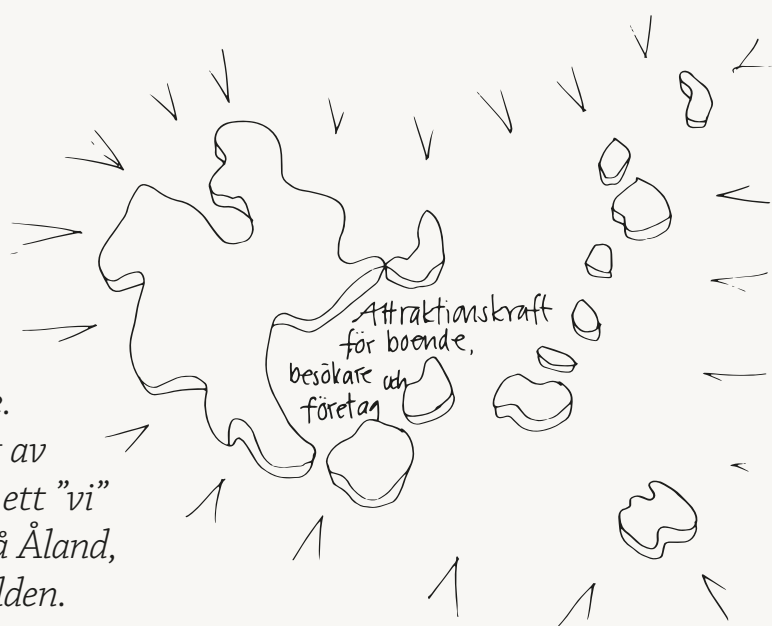
Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 5:

Attraktionskraft för boende, besökare och företag

Attraktionskraft förutsätter framåtrörelse. En annan förutsättning är en användning av ordet "vi" på ett välkomnande sätt: det är ett "vi" som är till för alla som vill bo och verka på Åland, och det är ett "vi" som öppnar upp för världen. Hög attraktionskraft leder till bärkraft.

År 2030 är Ålands attraktionskraft hög både för boende och icke-boende på Åland. Detta gäller även för olika typer av investeringar. Åland som destination har också hög attraktionskraft och utvecklas kontinuerligt. Överlag bidrar uppnåendet av alla övriga sex strategiska utvecklingsmål med dess innebörd i hög grad till att främja och stärka Ålands attraktionskraft.

En av de stora tillgångarna som är med och skapar Ålands attraktionskraft är *naturen*, och tillgängligheten till natursköna, särskilt kustnära, områden. Därför är bevarandet och tillgängligheten till naturen säkerställt år 2030. *Kultur- och bildningssektorn samt föreningslivet* är ytterligare stora tillgångar på Åland som skapar attraktionskraft. Därför stimuleras och uppmuntras till fortsatt engagemang och livskraft. Även *kulturarvet* bevaras, synliggörs och utvecklas. *Konst, design och arkitektur* värderas högt.

Mariehamn, i egenskap av centralort, påverkar attraktionskraften hos såväl boende, besökare som företag. Därmed är Mariehamns utveckling en angelägenhet för hela Åland. *Näringslivet*, som sedan länge verkar framgångsrikt både lokalt och internationellt, är ytterligare en stor tillgång. Det samma gäller en samspelt, serviceinriktad och ekonomiskt stabil *offentlig sektor* i rollen som samhällsbyggare. Både näringslivet och offentlig sektor erbjuder kvalificerade och utvecklande arbetsmöjligheter.

Förmågan att identifiera och tillämpa nya innovationer och tekniska lösningar, som bidrar till ett hållbart och bärkraftigt samhälle, är god. Det åländska samhällets litenhet möjliggör snabb implementering, vilket bidrar till förstärkning av attraktionskraften. Kollektivtrafiken, utifrån lokala förutsättningar och tillgänglig ny teknik, skapar förutsättningar för resurseffektiva och hållbara transporter.

Förmågan till samverkan, lokalt och med samhällena runt Östersjön, är god. Fysiska och digitala mötesplatser

förädlas. Hållbara transporter används för kontakterna med omvärlden. Ett särskilt fokus ligger på fördjupade relationer med Åbo- och Helsingfors-områdena respektive Stockholms- och Uppsalaområdena.

I närtid vidtas åtgärder för att stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och förändringar i åländska samhällets alla delar.

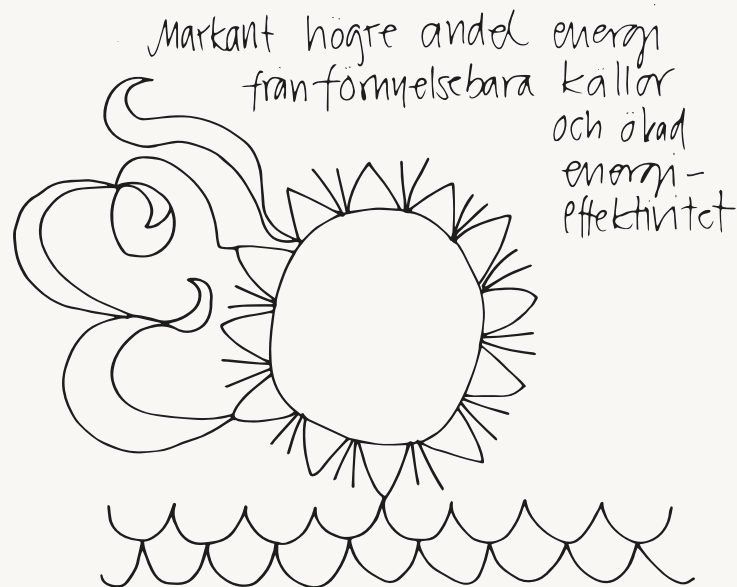
Utvecklings- och planeringsprocesser för mark- och havsanvändning, som kvalitetsmässigt ligger i framkant i nordiskt perspektiv, är en nyckelfaktor för att uppnå en gradvis förstärkning av attraktionskraften. Med hjälp av utvecklings- och planeringsprocesserna optimeras synergieffekterna i samspelet mellan natur, kultur, infrastruktur och transporter. God infrastruktur för företag samt goda boendemiljöer prioriteras. Mångfunktionella platser skapar en levande närmiljö med hög attraktivitet och tillgänglig service.

Exempel på tänkbara indikatorer:

- Naturlig befolkningsutveckling samt in- och utflyttning
- Andel av mark och vatten som klassas som rekreativområde alt naturreservat
- Kulturarv
- Antal kulturella och kreativa aktiviteter, utbildningslinjer och examina
- Användning av kollektivtrafik
- Turismens förädlingsvärde
- BNP per capita

Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

8. Hållbar ekonomisk tillväxt
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
11. Hållbara städer och samhällen
13. Bekämpa klimatförändringen

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 6:

Markant högre andel energi från förnyelsebara källor och ökad energieffektivitet

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. På grund av utsläpp av växthusgaser riskerar vi gå mot en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförsurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och ökad risk för väderrelaterade naturkatastrofer. En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser kommer från användningen av fossil energi.

År 2030 har väsentliga framsteg gjorts gällande andelen användning av energi från förnyelsebara källor. En hög energieffektivitet har också uppnåtts inom åtminstone alla land- och sjötransporter (som sker på åländskt vatten), enskilda hushåll samt offentlig och privat varu- och tjänsteproduktion.

Lokala förutsättningar för energiproduktion, som sol, vind, vågor och biobränsle, tillvaratas och stärker samhällets bärkraft.

År 2030 drivs alla nya person- och paketbilar utan fossila bränslen, så långt som möjligt undviks fossila bränslen i industrin. Fastigheter värms upp utan fossila bränslen, och utsläppen av koldioxid från färjor har upphört. Den åländska skogen är en väsentlig kolsänka samt erbjuder ersättningsprodukter till fossila alternativ. En energismart samhällsbyggnad ser till samspelet mellan bebyggelse, utveckling, transporter och försörjningssystem för att minska energianvändningen inom respektive sektor och arbetar mot en omställning till förnyelsebara energikällor.

I visionen för Åland är siktet inställt på att det åländska samhället endast använder förnybar energi och rena bränslen och att väsentliga förbättringar vad gäller energieffektivitet och lagring uppnås.

Exempel på tänkbara indikatorer:

- Andel förnybar energi i bruttoenergiförsörjningen
- Växthusgasutsläpp
- Total energianvändning
- Total lokal energiproduktion

Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

- 7. Hållbar energi för alla
- 13. Bekämpa klimatförändringen

STRATEGISKT UTVECKLINGSMÅL 7:

Hållbara och medvetna konsumtions- och produktionsmönster

Hållbara och medvetna konsumtions- och produktionsmönster är en tvärgående fråga, som bidrar till uppnåendet av samtliga sex övriga strategiska utvecklingsmål. Med konsumtion avses såväl privatpersoners, offentlig sektors, företags som andra organisationers konsumtion av både varor och tjänster.

Ett led i att uppnå hållbara och medvetna konsumtions- och produktionsmönster är självfallet att endast konsumera hållbara varor och tjänster. År 2030 sker således enbart hållbar konsumtion. Återanvändning och återbruk är lika självklart. Alla företag och offentlig sektor har kartlagt sin produktion av varor och tjänster i förhållande till de fyra hållbarhetsprinciperna med ambition om att steg för steg flytta in produktionen inom dessa fyra ramar. Begreppet avfall har ersatts och istället ses allt material som resurser.

Maten som konsumeras och produceras är både god och hälsosam. Det närproducerade är såväl uppskattat som eftertraktat. Utbudet av ekologiska åländska produkter har år 2030 ökat markant och primärproducenterna erhåller skälig ersättning för produkterna.

Utöver livsmedels- och energisektorn, som är avgörande sektorer och leder arbetet mot hållbara vanor, är även: hälso och sjukvårds-, bygg-, transport-, skogsbruks- och turismsektorn proaktiva i arbetet. I byggsektorn har användningen av åländskt trä ökat markant. Användning av mark och vatten utgår från ett effektivt nyttjande av naturresurser och med hänsyn till ekosystem och biologisk mångfald.

Bland väsentliga åtgärder för uppnåendet av målet finns offentliga upphandlingsmetoder som säkerställer hållbar offentlig konsumtion respektive systematisk utfasning av skadliga kemikalier.

Exempel på tänkbara indikatorer:

- Försäljning av ekologiska livsmedel
- Antal hållbarhetscertifierade företag och offentliga aktörer
- Antal företag och offentliga aktörer som antagit hållbarhetsprinciperna för produktionen
- Avfallsmängd
- Andel återanvändning

Utvecklingsmålet bidrar till uppnåendet av följande av FN:s 17 utvecklingsmål:

- 12. Hållbar konsumtion och produktion

3.

FÖRVERKLIGANDE AV UTVECKLINGS- OCH HÅLLBARHETSAGENDAN

I de tidigare kapitlena har visionen, strategiska utvecklingsmål och exempel på tänkbara indikatorer presenterats. Planering i all ära, men själva förverkligandet är i slutändan det avgörande. Den i särklass viktigaste faktorn i denna fas är allas vår egen attityd och vilja att nå en förändring.

GENOMFÖRANDET SKER I DIN VARDAG – I HEMMET OCH I ORDINARIE VERKSAMHETER

Förverkligandet av visionen ”Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar” samt de sju strategiska utvecklingsmålen möjliggörs med gemensam handlingskraft. Med en kombination av engagemang och medvetna handlingar hos aktörer i samhällets alla sektorer, kommer vi steg för steg förverkliga visionen och uppnå utvecklingsmålen.

Inte bara handlingskraft, utan även strukturerad samordning och uppföljning behövs för att nå målen. Förverkligandet förutsätter samverkan mellan medborgare, offentliga, privata och tredje sektorns aktörer. Genomförandet kräver också mobilisering av ekonomiska resurser av såväl de offentliga finanserna som privata investeringar.

I följande underkapitel beskrivs vilka stödstrukturer och samordningsorgan som bidrar till förverkligandet.

3.1 Stödstrukturer, metod och uppföljning

Nätverket bärkraft.ax är navet för samordningen av arbetet med att förverkliga utvecklings- och hållbarhetsagendan. Nätverket bildades i början av 2016 på initiativ av aktörer från offentlig sektor, näringslivet, föreningslivet samt bildningssektorn. Bärkraft.ax är öppet för deltagande av aktörer i alla samhällssektorer och alla människor som aktivt vill bidra till ett bärkraftigt och hållbart Åland. Genom aktiv dialog bidrar nätverket till ökad samordning och kompetens mellan och inom samhällssektorerna. Med såväl fysiska som digitala mötesplatser utgör bärkraft.ax en plattform för dialog och kontaktytor för alla som bor och verkar på eller besöker Åland.

Samverkansformerna i och kring bärkraft.ax är transparenta och i ständig utveckling. Det är deltagarna, såväl individer som medaktörer, som löpande ger och omformar nätverkets innehåll.

Ett särskilt råd, Utvecklings- och hållbarhetsrådet, har utsetts för att ta ansvar för bärkraft.ax. Rådet består av ledande personer från olika sektorer, och

ansvarar för nätverkets vitalitet och långsiktiga existens. Ledamöterna utses av landskapsregeringen och sammanträder vid två ordinarie möten per år. Ledamöterna sitter i perioder om två kalenderår och rådet ska bestå av minst åtta och maximalt fjorton personer. Lanträdet är en av ledamöterna och axlar också rollen som ordförande. Rådet ska regelbundet följa upp det åländska samhällets arbete med utvecklings- och hållbarhetsagendan.

För perioden 2016-2017 har följande personer utsetts till medlemmar i rådet.

Lantråd **Katrin Sjögren** (rådets ordförande)

Vicelantråd **Camilla Cunell**

Förvaltnings- och utvecklingschef, Ålands landskapsregering, **Dan E Eriksson**

Vice verkställande direktör, Eriksson Capital Ab, **Rebecka Eriksson**

Ordförande, Ålands Producentförbund, **Tage Eriksson**

Vice ordförande, Ålands Natur & Miljö, **Petra Granholm**

Verkställande direktör, Viking Line Abp, **Jan Hanses**

Stadsdirektör, Mariehamns stad, **Barbara Heinonen**

Verksamhetsledare, Emmaus Åland, **Robert Jansson**

Rektor, Högskolan på Åland, **Edvard Johansson**

Barnkonventionsansvarige, Rädda Barnen Åland, **Danielle Lindholm**

Ordförande, Ålands Näringsliv, **Peter Wiklöf**

Förverkligandet av utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland är en multi-komplex utmaning och kräver därför *systematiska metoder*. I förverkligandet rekommenderas alla aktörer att använda sig av *back-casting*, en metod för att planera för framgång. Metoden utgår från det önskade tillståndet där vi vill vara i framtiden, i detta fall agendans vision och strategiska utvecklingsmål. Från visionen ser vi bakåt till idag, genomför en kartläggning av gapet mellan nuläget och det önskade tillståndet. Därefter identifierar vi vad som behöver göras idag och framöver för att ge rätt riktning mot visionen.

Förverkligandet av agendan kräver också en *systematisk uppföljning och rapportering*. Därför ska det årligen publiceras en statusrapport, som bland annat mäter de sju strategiska utvecklingsmålen indikatorer. Statusrapporten identifierar framsteg, utmaningar och kritiska framgångsfaktorer i syfte att utgöra beslutsstöd för alla samhällsaktörer.

Utöver statusrapporten kommer alla på Åland att bjudas in till *Forum för samhällsutveckling* en gång per år. Evenemangets syfte är att bidra till förverkligandet av "Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar" tack vare att så många som möjligt från hela Åland ges möjlighet att träffas samtidigt. Vid Forum för samhällsutveckling uppmärksammas goda exempel, från alla samhällssektorer, i arbetet med att förverkliga agendan.

3.2. Samarbetande aktörer och dess roll i förverkligandet

I det följande beskrivs funktionen för de aktörer som har centrala roller i förverkligandet av agendan.

Ålands lagting har det övergripande politiska ansvaret för förverkligandet av agendan.

Ålands landskapsregering ansvarar för att proaktivt agera katalysator och koordinator för förverkligandet av agendan. En lagbyggare som samlar kraften i offentliga sektorn och i förlängningen i hela det åländska samhället.

Vid utarbetandet av förslaget till landskapets budget beaktar landskapsregeringen utvecklings- och hållbarhetsagendan. Landskapsregeringen avrapporterar årligen statusen för arbetet med utvecklings- och hållbarhetsarbetet till lagtinget.

Landskapsregeringen agerar förebild genom ett gediget hållbarhetsarbete i den egna verksamheten. Landskapsregeringen ansvarar för att upprätthålla grundläggande infrastruktur, såsom digitala och fysiska forum för nätverket bärkraft.ax.

Landskapsregeringen säkerställer att det sker en övergripande samordning av mark- och vattenanvändningen.

Alla kommuner, myndigheter och andra offentliga verksamheter förväntas att aktivt delta i förverkligandet av agendan och att agera förebild genom ett gediget hållbarhetsarbete i den egna verksamheten. Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) har en nyckelroll i förverkligandet av agendan.

Alla företag förväntas att aktivt delta i förverkligandet av agendan. Förhoppningen är att företagen, från mikro- till storföretag, är villiga att använda sin kreativitet och innovationskraft till att skapa lönsamma affärer som bidrar till agendans genomförande. Företagen förväntas att agera förebild genom ett gediget hållbarhetsarbete i den egna verksamheten. Näringslivets samverkansorganisationer har nyckelroller och förväntas stöda företagen med kunskap och inspiration.

Alla föreningar förväntas att aktivt delta i förverkligandet av agendan. Föreningslivet kan bidra med lösningar till många av de utmaningar som uppstår i den gradvisa omställningen till en hållbar och bärkraftig samhällsutveckling. Samtidigt har föreningslivet förutsättningar att samla många medborgare till gemensamma ansträngningar för agendans förverkligande.

Alla aktörer inom kultur- och bildningssektorn, bland andra daghem, grundskola, gymnasium, högskola, vuxenutbildning, bibliotek och annan kulturverksamhet förväntas att aktivt delta i förverkligandet av agendan och att agera förebild genom ett gediget hållbarhetsarbete i den egna verksamheten.

Årlig cykel för agendans genomförande och uppföljning

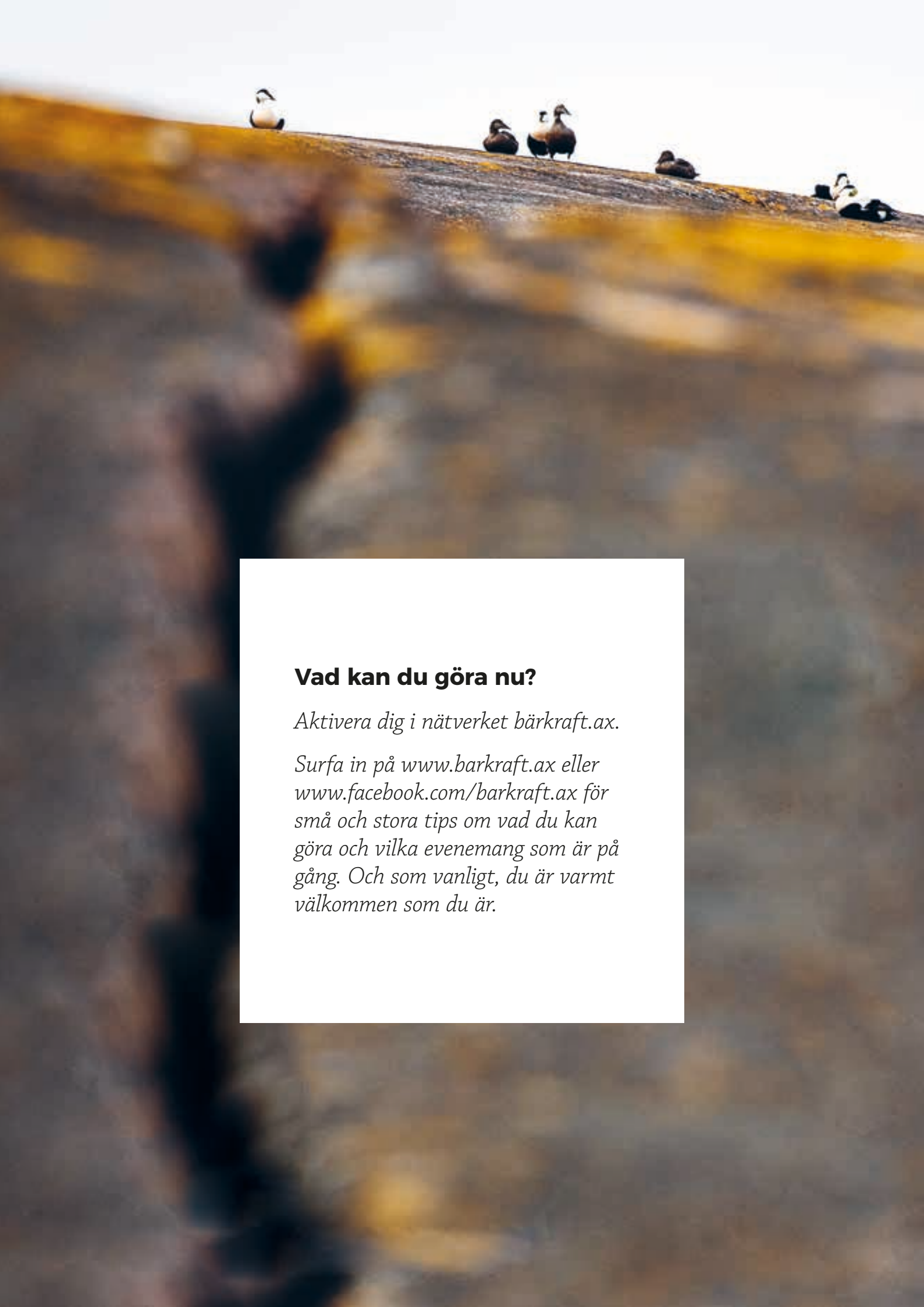
Beskrivning av ett urval av hållpunkter i den årliga cykeln för agendans genomförande.

april/maj	Utvecklings- och hållbarhetsrådet sammanträder
maj/juni	Forum för samhällsutveckling
nov/dec	Utvecklings- och hållbarhetsrådet sammanträder

Åtta processområden stöder genomförandet i ordinarie verksamheter och hushåll

Den dagliga implementeringen av agendan stöds av åtta samverkande processområden, som identifierades som lämpliga i arbetet med att definiera de sju strategiska utvecklingsmålen. Respektive processområde finns för att bidra till uppnåendet av ett eller flera strategiska utvecklingsmål. Med ett agilt arbetssätt i nätverksform skapas förutsättningar för gränsöverskridande processer, som överbryggat de begränsningar som är inbyggda i traditionella silostrukturer. Syftet är att främja synergieffekter av de resurser som mobiliseras för agendans förverkligande.

- Bildning, hälsa, arbete och omsorg
- Strukturer för inflytande, opartiskhet och meningsskapande
- Natur, kultur, infrastruktur och transporter
- Energi och klimat
- Konsumtion, produktion, finansiering och investering
- Hav och vatten
- Ekosystem och biologisk mångfald
- Näringsliv och destination

Vad kan du göra nu?

Aktivera dig i nätverket bärkraft.ax.

Surfa in på www.barkraft.ax eller www.facebook.com/barkraft.ax för små och stora tips om vad du kan göra och vilka evenemang som är på gång. Och som vanligt, du är varmt välkommen som du är.

4.

BAKGRUND, PROCESS OCH OMVÄRLD

BAKGRUND OCH PROCESS

En hållbar och bärkraftig samhällsutveckling är en del av det åländska samhällets ursprung. Genom århundraden har människorna som levt i den åländska ö-världen tagit hand om sina medmänniskor och den omgivande naturen. Hela tiden med ambitionen att lämna över stafettpipen till nästa generation, i minst lika bra skick som den var när man tog emot den. Deras ansträngningar har skapat ett på väldigt många sätt fantastiskt välfärdssamhälle. Således finns det stor anledning att rikta en tacksamhetens tanke till tidigare generationer.

I och med *den stora accelerationen*, som tog fart på 1950-talet, har dock även det åländska samhället dragits med i en global samhällsutveckling som till delar är ohållbar, både socialt och miljömässigt.

Tack vare hållbarhetens naturliga plats i det åländska ursprunget togs förhållandevis tidiga initiativ till att motverka de ohållbara delarna av samhällsutvecklingen. Agenda 21, FN:s globala aktionsplan för miljömässig hållbarhet och som antogs av FN 1992, fick betydande genomslag i bland annat kommunernas och landskapsregeringens verksamheter samt i lagstiftningen, mycket tack vare ett brett folkligt engagemang. Projektet Ett grönt Åland i ett blått Östersjön visade att en stor andel av det åländska näringslivet, känt för sitt entreprenörskap, sedan länge försökt förena hållbarhet med affärsutveckling och lönsamhet.

En milstolpe i det åländska samhällets ansträngningar för en hållbar samhällsutveckling kom i och med att lagtinget och landskapsregeringen under 2014 gick in för en gemensam strävan mot ett fullt ut hållbart Åland senast 2051. Detta i enlighet med en internationellt använd definition av begreppet hållbar utveckling. Definitionen består av fyra så kallade hållbarhetsprinciper. Detta föregicks av att rapporten Omställning Åland – Strategisk planering för en hållbar framtid 2013-2051 togs fram på uppdrag av landskapsregeringen.

Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland tar således sitt avstamp i ovanstående historia och bakgrund.

Vid Forum för samhällsutveckling i februari 2016 inleddes ett intensivt arbete för att skapa agendan. Alla på Åland bjöds in till en visions-workshop, där 96 personer arbetade fram underlaget till visionen. Därefter ombads en expertpanel, bestående av 59 personer, att formulera förslag till strategiska utvecklingsmål som bedömdes vara av avgörande betydelse för förverkligandet av visionen. Därpå följde ett omfattande analysarbete. Utifrån underlagen arbetades utkast till vision och strategiska utvecklingsmål fram. Utkasten diskuterades i flera olika grupp-konstellationer, bland annat anordnades öppna möten för alla på Åland. Därefter togs ett förnyat utkast fram och detta behandlades i juni 2016 av utvecklings- och

hållbarhetsrådet. Vid behandlingen fastslogs visionsformuleringen samt de sju strategiska utvecklingsmålen. Därefter analyserades alla texter och övrigt material återigen. Mot bakgrund av analyserna visualiserades agendan i ord, bild och känslor i och med detta dokument, för att därefter manifesteras i samband med Forum för samhällsutveckling i september 2016.

Arbetet med att formulera utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland har varit en laginsats. Här presenteras de personer som deltagit i processens forum. Dessutom har fler personer bidragit i andra former. Om du eller någon annan som deltagit saknas i förteckningen, kontakta bärkraft.ax (www.barkraft.ax/kontakt) så uppdateras listan på hemsidan.

Alexander Ahlgren	Alexandra Sjöblom	Anders Ekström
Anders Wiklund	Andreas Nyberg	Angela Sjöblom
Anki Aaltonen	Ann Nedergård	Anna Karlsson
Annelie Karlberg	Annette Höglund	Annika Zetterqvist
Barbara Heinonen	Bengt Michelsson	Bertil Nordin
Bjarne Lindström	Björn Blomqvist	Björn Kalm
Bo Karlsson	Bo Nygård	Camilla Gunell
Camilla Sommarström	Carina Aaltonen	Carola Valkama
Charlotta Szczepanowski	Christian Pleijel	Christian Rögård
Cilla Sommarström	Conny Nyholm	Dan E Eriksson
Dan Jansén	Danielle Lindholm	David Jansson
David Karlsson	David Ståhlman	Edvard Johansson
Elin Abrahamsson	Elin Lindfors	Elisabet Ejvald
Elisabeth Storfors	Elsa Pennanen	Emil Johansson
Erica Scott	Erica Sjöström	Eva Eriksson
Fredrik Almqvist	Fritjof Fagerlund	Giséla Linde
Gunda Åbonde-Wickström	Gun-Marie Eriksson	Helena Flöjt-Josefsson
Helena Häggblom-Jacobsson	Helena von Schoultz	Henrik Juslin
Henrik Lindqvist	Henrik Löthman	Henry Lindström
Hugo Holmberg	Inger Eriksson	Inger Karlsson-Wickström
Ingrid Johansson	Inkeri Ahonen	Jacob Mangwana-Haagen
Jan Hanses	Jan Kankkonen	Janis Zeimuls
Jan-Ole Lönnblad	Janne Holmén	Jannika Reed
Jenny Eklund-Melander	Jessica Sundberg	Joel Widengren

Johan Lindholm	Johanna Fogelström	Johanna Kollin
Johanna Wickström	Jonas Lindvik	Josef Smeds
Josefine Egenfelt	Karl-Henrik Robért	Karin Rosenberg
Karolina Gottberg	Katrin Sjögren	Krister Norrgrann
Kristian Packalén	Kristoffer Antfolk	Leif Holländer
Lena Brenner	Linda Pussinen	Linnéa Johansson
Linus Häggblom	Lisa Wälitalo	Lotta Angergård
Lotta Berner-Sjölund	Lotta Eriksson	Lotta Nummelin
Magnus Sandberg	Maija Häggblom	Marie Häggblom
Maj-Len Karlberg	Maj-Len Österlund	Marcus Koskinen-Hagman
Marie Häggblom	Martin Nilsson	Mats Karlsson
Mats Perämaa	Micael Sandberg	Michael Taevs
Michaela Thalén	Micke Larsson	Mika Nordberg
Mikael Sandvik	Mikael Wennström	Mona Kårebring-Olsson
Monika Jansson	Niclas Forsström	Nina Fellman
Nina Nyman-Johansson	Olof Collin	Otto Hojar
Per Henrik Jakobsson	Per-Erik Cederkvist	Pernilla Söderlund
Peter Ahlström	Peter Enberg	Peter Wiklöf
Petra Granholm	Pia Schauman-Hansén	Rainer Juslin
Ralf Häggblom	Rauli Lehtinen	Rebecca Jansson
Rebecka Eriksson	Ricarda Dennstedt	Robert Jansson
Robert Lönnqvist	Robert Mansén	Runa Tufvesson
Sirkka Wegelius	Sofia Mansnéus	Sofie Dahlsten
Soile Wartainen	Susanna Qvarnström	Susanne Vävare
Sverker Lindblad	Sölve Högman	Tage Eriksson
Terese Flöjt	Tomas Fellman	Tommy Falk
Tony Asumaa	Tony Sjöberg	Tony Wikström
Tove Biskop	Tove Fagerström	Tove Manselin
Ulf Hagström	Ulf Simolin	Veronica Lindholm
Vivan Nikula	Viveka Löndahl	Wille Valve
Yvonne Österlund	Zacharias Pettersson	Åsa Andersson
Åsa Mattsson		

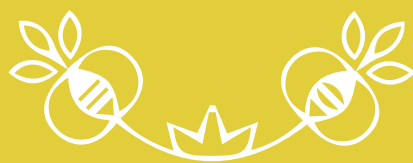
Omvärld

Som konstaterats i inledningen sammanfaller processen för den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendan med att FN:s medlemsländer beslutat om Agenda 2030, med 17 globala hållbara utvecklingsmål. Till de 17 målen finns 169 delmål. Läs mer på www.globalamalen.se.

1. Avskaffa all form av fattigdom överallt.
2. Avskaffa hunger.
3. God hälsa och välbefinnande för alla.
4. God utbildning för alla.
5. Jämställdhet.
6. Rent vatten och sanitet.
7. Hållbar energi för alla.
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt.
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.
10. Minskad ojämlikhet.
11. Hållbara städer och samhällen.
12. Hållbar konsumtion och produktion.
13. Bekämpa klimatförändringen.
14. Hav och marina resurser.
15. Ekosystem och biologisk mångfald.
16. Fredliga och inkluderande samhällen.
17. Genomförande och globalt partnerskap.

I och med Agenda 2030 har världen en gemensam färdplan för perioden 2016-2030 och denna kommer gradvis att implementeras i EU, i det nordiska samarbetet och nationellt.

Implementeringen av utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland samordnas löpande med utvecklingen i EU, Norden och Finland. Åland deltar i det nordiska samarbetet för hållbar utveckling och landskapet är representerat i Finlands kommission för hållbar utveckling.

Agendan är framtagen inom ramen för nätverket bärkraft.ax
www.barkraft.ax